

Területi Agenda 2030

Valamennyi térségünk jövőjéért

#TerritorialAgenda A future for all places

A területrendezésért és területfejlesztésért és/vagy területi kohézióért felelős miniszterek informális ülése

Németország, 2020. december 1

Területi Agenda 2030

Valamennyi térségünk jövőjéért

I Preambulum

- (1) Mi, a területi tervezésért, területfejlesztésért és/vagy területi kohézióért felelős miniszterek az Európai Bizottsággal, az Európai Parlamenttel, a Régiók Európai Bizottságával, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, az Európai Beruházási Bank Csoporttal, valamint a releváns európai és nemzeti szövetségekkel együttműködésben felülvizsgáltuk a 2007-ben elindított és 2011-ben aktualizált Területi Agendát. Valamennyien egyetértünk a 2030-as Területi Agendával.
- (2) Arra ösztönözzük a szomszédos országokban tevékenykedő munkatársainkat, hogy nyugtázzák a Területi Agendát, és csatlakozzanak az arra irányuló erőfeszítéseinkhez, hogy átültessük azt a gyakorlatba az európai, transznacionális, makroregionális és határokon átnyúló szinteken. A Területi Agendát mindenki felhasználhatja nemzeti, regionális és helyi szinteken a saját országában, valamint más országokkal együttműködve.
- (3) Mindenkit, aki az EU-ban és a szomszédos országokban bármely közigazgatási és kormányzási szinten részt vesz a területi tervezésre és területfejlesztésre irányuló szakpolitikákban, arra buzdítunk, hogy alkalmazza a gyakorlatban a Területi Agendát. A kölcsönös kapcsolatokra és az emberek jóllétére összpontosító Területi Agenda mindenhol alkalmazandó.
- (4) A Területi Agenda az ESPON „Az európai terület állapotáról szóló jelentés” (2019) és „Európai területi referenciakeret” (2019) című dokumentumainak, valamint az Európai Bizottság „A gazdasági, társadalmi és területi kohézióról szóló hetedik jelentésének” (2017) következtetéseire épít. Emellett szem előtt tartja a területi tervezéssel, területi kohézióval és területfejlesztéssel kapcsolatos közelmúltbeli jelentéseket, az uniós kohéziós politikát, valamint az

Európai Bizottság, a Régiók Európai Bizottsága és az Európai Beruházási Bank Csoport ágazati politikáinak releváns részeit.

- (5) A Területi Agenda figyelembe veszi a közelmúltbeli szakpolitikai kereteket és menetrendeket. Idetartozik többek között az Egyesült Nemzetek Szervezetének a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendje és a fenntartható fejlődési célok (2015), a Párizsi Megállapodás (2015), az Egyesült Nemzetek Szervezetének Új városfejlesztési menetrendje (2016), az Európai Bizottság „Fenntartható Európa 2030-ra” című vitaanyaga (2019), a 2021–2027-es időszakra szóló, jövőbeli uniós kohéziós politikára irányuló javaslat (2018), az Európai Unió városfejlesztési agendája (2016), az Új Lipcsei Charta (2020), a Jobb életminőség a vidéki területeken című Cork 2.0 nyilatkozat (2016), az OECD város- és vidékpolitikára vonatkozó elvei (2019), az európai zöld megállapodás és az ahhoz kapcsolódó Fenntartható Európa beruházási terv és méltányos átállási mechanizmus (2020), az uniós helyreállítási program (2020), valamint az Európai Unió Tanácsa osztrák, román, finn és horvát elnökségeinek releváns következtetései.
- (6) A Területi Agenda cselekvésközpontú keretet biztosít az Európán belüli területi kohézió előmozdításához. A területi kohézió az Európai Unió egyik célkitűzése, amelyet az Európai Unióról szóló szerződés vezet be (EUSZ 3. cikk). Azt jelenti, hogy elő kell segíteni a kiegyensúlyozott és harmonikus területfejlesztést az országokban, régiókban, városokban és településeken és azok között, illetve valamennyi európai térség és polgár jövőjéről gondoskodni kell a területek sokszínűségére és a szubszidiaritásra építve. Nagyobb esélyegyenlőséget tesz lehetővé, többek között megteremti az ahhoz szükséges feltételeket, hogy az emberek és a vállalkozások helyszíntől függetlenül hozzáférjenek a közszolgáltatásokhoz. Ezekkel a szempontokkal városi szinten az Új Lipcsei Charta foglalkozik. A területi kohézió megerősíti a konvergencia előmozdításához, valamint a jobb helyzetben lévő és a kevésbé pozitív kilátásokkal rendelkező, illetve lemaradással küzdő területek közötti egyenlőtlenségek csökkentéséhez szükséges szolidaritást. A területi kohézió valamennyi térségnek segít abban, hogy területi alapú beruházások révén a lehető legjobban teljesítsen a saját eszközeivel. Ez Európa egésze, valamint az egyes országok számára egyaránt kedvező.

- (7) A Területi Agenda hangsúlyozza a stratégiai típusú területi tervezés fontosságát és irányokat jelöl ki erre nézve, valamint valamennyi kormányzási szinten szorgalmazza az ágazati politikák területi dimenziójának megerősítését. Célja a befogadó és fenntartható jövő előmozdítása valamennyi térségben, valamint a fenntartható fejlődési célok Európán belüli megvalósításának elősegítése.
- (8) Feltétlenül korlátozni kell az egyenlőtlenségeket, amelyek meggátolják, hogy Európa, az országok, az önkormányzatok és a régiók építsenek saját sikereikre. Ez kizárólag úgy érhető el, ha több figyelmet fordítunk az európai területek sokszínűségére, fejlődési lehetőségeire és az egyes térségeknél tapasztalt kihívásokra.
- (9) Miközben a Területi Agenda felülvizsgálata zajlott, a Covid19-járvány megváltoztatta a szakpolitikai döntéshozatalt, valamint a jövőbeli fejlődés kilátásait. Az egyes területeken eltérőek a járvány következményei és a szakpolitikai válaszlépések, a világjárvány pedig rávilágít, hogy a területiség fontos, és az egyes térségek nagyban függenek egymástól. A területi kohézióknak fontos szerepet kell játszania a helyreállítási folyamatban. A területfejlesztési politikák, valamint a közös célkitűzések megvalósítása érdekében folytatott együttműködés elengedhetetlen a települések, a régiók és az országok ellenálló képességének fokozásához, és egyúttal a helyreállítási folyamatok megerősítéséhez.
- (10) Az Európai Unió működéséről szóló szerződéssel (174., 175. és 349. cikk, EUMSZ) összhangban valamennyi uniós szakpolitikának és fellépésnek hozzá kell járulnia a gazdasági, társadalmi és területi kohézióhoz. A fenntartható területi kohézió elérése, valamint az egyes emberek és területek között fennálló egyenlőtlenségek korlátozására irányuló lépések közös erőfeszítést igényelnek. Ehhez az ágazati politikáknak, az önkormányzati, regionális, nemzeti, uniós és egyéb hatóságoknak, valamint a társadalom különböző csoportjainak mind össze kell fogniuk. Együtt kell működniük annak érdekében, hogy együttműködésen alapuló és innovatív integrált területfejlesztés révén egyensúlyt teremtsenek a befogadás és a fenntarthatóság, valamint a verseny- és ellenálló képesség között.

- (11) A regionális és helyi önkormányzatoknak külső támogatásra lehet szükségük a befogadó és fenntartható fejlődés biztosításához. Ilyen támogatás az uniós kohéziós politika és a közös agrárpolitikán belüli vidékfejlesztési politika keretében nyújtható valamennyi régióra kiterjedő célkitűzésekkel és beruházásokkal. Ez különösen releváns azon területek számára, amelyeknek kevésbé kedvezőek a jövőbeli kilátásaik, illetve lemaradással vagy súlyos és állandósult természeti vagy demográfiai hátrányokkal küzdenek.
- (12) Az európai zöld megállapodás, az ahhoz tartozó Fenntartható Európa beruházási terv és méltányos átállást támogató mechanizmus, a kapcsolódó uniós ágazati politikák, valamint a vidéki térségekre irányuló új, hosszú távú jövőkép megvalósítását célzó erőfeszítések lehetőséget kínálnak a szinergiák előmozdítására a Területi Agenda és az átfogó uniós stratégiák és szakpolitikák között. A zöld megállapodás összekapcsolja a méltányos átállásra vonatkozó és a környezetbarát célkitűzéseket, mivel le akarja küzdeni az energetikai átalakulás egyenlőtlenül eloszló hatásait, csökkenteni kívánja az üvegházhatású gáz kibocsátást, valamint az éghajlatváltozás és a további környezeti kihívások hatását. Célja, hogy az éghajlatváltozással és környezettel összefüggő kihívásokból lehetőségeket kovácsoljon valamennyi terület számára, és mindenki számára méltányossá, valamint befogadóvá tegye az átállást. Az európai zöld megállapodás ennél fogva lehetőséget kínál a szinergiák előmozdítására a Területi Agenda és az átfogó uniós stratégiák és szakpolitikák között. Összhangban áll a területi kohézió és a helyi alapú megközelítés elképzelésével, amelyek az összes helyben rejlő sokszínű potenciálra építenek, és javítani kívánják Európa általános területi egyensúlyát.
- (13) Valamennyi, a területi fejlesztésben és a stratégiai területi tervezésben bármely szinten részt vevő szereplőt felkérünk, hogy tartsa szem előtt a Területi Agendában foglalt prioritásokat. Felkérjük továbbá az ágazati politikák kidolgozásáért és végrehajtásáért bármely kormányzási szinten felelős szereplőket, hogy vegyék figyelembe ezeket a prioritásokat. A területi kohézió szempontjából fontos, hogy az összes uniós, nemzeti és területi szintű szakpolitika koherens legyen. A szakpolitikák többsége jelentős területi hatással bír, és különböző módokon befolyásolja a területfejlesztési lehetőségeket. Az összehangolt és helyi alapú politikák jelentősen fokozhatják a szakpolitikák

koherenciáját és eredményességét, és csökkenthetik az egymásnak ellentmondó politikák negatív hatásait.

- (14) Felkérjük a tagállamok, a régiók, a nagyvárosi területek, a városok, a községek, a települések, a vidéki térségek és egyéb területek döntéshozóit és hatóságait, hogy segítsék elő, hogy valamennyi térség és polgár számára biztosítható legyen a befogadó és fenntartható jövő. A hasonló lehetőségekkel rendelkező vagy azonos kihívásokkal küzdő térségek együttműködhetnek a közös megoldások keresésében. Az egymást kiegészítő potenciállal rendelkező területek közösen feltérképezhetik komparatív előnyeiket, hogy további fejlődési lehetőségeket teremtsenek. Lehetővé kell tennünk számukra, hogy a szorosabb együttműködés révén hatásosabb szakpolitikai válaszlépéseket alakítsanak ki.
- (15) A szakpolitikai döntéshozatal területialapú megközelítése hozzájárul a területi kohézióhoz. A megközelítésnek a horizontális és vertikális összehangolás, a tényekenalapuló szakpolitikai döntéshozatal és az integrált területfejlesztés képezi az alappillérét. Különböző kormányzási szinteket céloz (többszintű kormányzási megközelítés), és hozzájárul a szubszidiaritáshoz. Biztosítja a polgárok, a civil társadalom, a vállalkozások, a kutató- és tudományos intézetek, valamint a tudásközpontok részvételével zajló együttműködést és koordinációt. E megközelítés fő célja, hogy feltárja az egyes térségek egyedi lehetőségeit a területi tőke, tudás és eszközök vonatkozásában, figyelembe véve a különböző típusú területek testreszabott megoldások iránti igényét. A területi alapú megközelítéssel kidolgozott és végrehajtott európai, nemzeti, regionális és helyi stratégiák hozzájárulnak a térségek hosszú távú fejlődéséhez és versenyképességéhez.
- (16) Mind a Területi Agenda, mind az Új Lipcsei Charta a helyi alapú megközelítés, a szakpolitikai koordináció és az eredményes többszintű kormányzás alapelveire épül. A Területi Agenda átfogó elvként hirdeti ezeket valamennyi terület és szakpolitikai ágazat esetében. Az Új Lipcsei Charta iránymutatást nyújt ahhoz, hogy hogyan alkalmazhatók ezek az elvek a városokban, a városi területeken, azok funkcionális térségeiben, valamint a városkörnyéki területeken. Ennélfogva támogatjuk a területi szintek közötti és azokon átívelő együttműködést, többek között a város-vidék partnerségeket.

- (17) Ahogyan arra az Új Lipcsei Charta is kitér, a jó városi kormányzás és a minőségi tervezés gondoskodik arról, hogy az egyes területek vonzóvá, befogadóvá, fenntarthatóvá és alkalmazkodóképessé váljanak, ahol az emberek számára kellemesebb és vonzóbb az élet, a munkavégzés vagy az időtöltés. Elengedhetetlen, hogy a közigazgatási szervek proaktívan felkészüljenek a kiváló minőségű és befogadó tervezésre, amikor a városainkban, községeinkben és falvainkban tervezett fejlesztéseket mérlegelik.
- (18) Felkérjük Európa közösségeit és civil társadalmát, hogy segítsenek leküzdeni az egyes polgárok és területek közötti, egyre kiélezettebb fejlődésbeli különbségeket. Európa egységességének megőrzéséhez elengedhetetlen, hogy hidat képezzünk az eltérő jövedelmű, oktatási háttérű, kultúrájú, vallású, valamint különböző hagyományokkal rendelkező emberek között. Elő kell segítenünk a civil társadalom tagjai közötti együttműködést, és fokoznunk kell a szolidaritásukat a szegregáció csökkentése, valamint a társadalmi befogadás előmozdítása érdekében, a sokszínűséget pedig az általános jóllét szolgálatába kell állítanunk.
- (19) Az európai területek sokszínűségében rejlő potenciál nincs kellően kiaknázva. A területi alapú szakpolitikai döntéshozatal segíthet a kihasználatlan lehetőségek kiaknázásában. Csak úgy teremthetünk befogadó és fenntartható Európát, amely valamennyi polgár és térség számára jó jövőbeli kilátásokat biztosít, megvédi a közös megélhetési lehetőségeket, és formálja az átalakulásokat, ha az ágazati politikák, kormányzati szintek, területek és társadalmi csoportok közös erőfeszítéseket tesznek.

II Miért szükséges cselekednünk?

- (20) A közelmúltbeli – többek között az ESPON, az Európai Bizottság, a Régiók Európai Bizottsága, az Európai Beruházási Bank, a Világbank és más nemzetközi, nemzeti és regionális szereplők által készített – tanulmányok hangsúlyozzák, hogy Európa jelentős gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásokkal küzd, de remek lehetőségekkel rendelkezik ahhoz, hogy minden térségben és valamennyi polgár számára javítsa az életkörülményeket. Ez erőteljes területi dimenzióval rendelkező szakpolitikai válaszlépéseket és összehangolt megközelítéseket kíván meg, amelyek felismerik és kihasználják a területek sokszínűségét és sajátosságait.
- (21) Európa különféle típusú területekből tevődik össze: vannak közöttük fővárosi és nagyvárosi régiók, kis és közepes méretű városok, városkörnyéki területek, vidéki térségek, belső peremterületek, peremterületek, legészakibb területek, ritkán lakott térségek, szigetek, part menti területek, hegyvidéki területek, legkülső régiók, határokon átnyúló régiók, makrorégiók, a demográfiai visszaeséssel küzdő területek, valamint a gazdasági és ipari átalakulás által érintett területek. Ezeknek rendkívül eltérőek a fejlődési lehetőségeik és más és más kihívásokkal küzdenek. Minden szinten – a helyitől a páneurópai szintig – egyre nagyobb gazdasági és társadalmi különbségek figyelhetők meg a térségek és a polgárok között, amihez növekvő környezeti kockázatok és környezeti nyomás társul. Ezeknek a háttérben a méretgazdaságosság, a piachoz és a képzett munkaerőhöz való hozzáférés kiegyensúlyozatlansága, valamint a kormányzás és a közszolgáltatások eltérő minősége áll. A térségek közötti kapcsolódások és áramlások – különösen a közlekedési folyosók mentén – hatással vannak arra, mennyire lehet a lehetőségeket valóban kiaknázni és a kihívásokra megoldásokat találni.

A kormányzat és a kormányzás minősége

- (22) A kormányzati és kormányzási folyamatok minősége lényeges horizontális elv a helyi, regionális, nemzeti és európai fejlődés szempontjából. Ez fontos a társadalmi jóllét szempontjából, valamint előfeltétele annak, hogy hosszú távon

és fenntarthatóan nőjön az életszínvonal, élénküljenek a beruházások, mélyüljön a társadalmi bizalom, és fokozódjon a politikai legitimitás. Az integrált, területi alapú stratégiák és beruházások kialakítása és végrehajtása megkívánja az ágazati politikákon, valamint a kormányzati és kormányzási szinteken átívelő együttműködést, és egyúttal a helyi közösségek bevonását. A minden egyes szinten zajló, folyamatos kapacitásépítés különösen fontos a stratégiák együttműködésen alapuló megvalósításához.

- (23) Ahogy azt a hetedik kohéziós jelentés is hangsúlyozza, a kormányzatok és kormányzás minősége valamennyi szinten eltérő Európa különböző pontjain. A legnagyobb különbségek az országok között vannak, de az országokon belül is megfigyelhetők eltérések. Ha a kormányzat és kormányzás gyenge minőségű, az adott térségben fennáll a veszély, hogy az infrastruktúrába, az emberi tőkébe és technológiába irányuló beruházások kisebb határhasznot és megtérülést eredményeznek.

Táguló szakadék a polgárok és térségek között

Növekvő egyensúlytalanság és egyenlőtlenség

- (24) Európa változó társadalmi és gazdasági földrajzát egyre növekvő egyenlőtlenségek kísérik, amelyek éket vernek az emberek és a térségek közé. Egyes társadalmi csoportok és közösségek úgy érzik, hogy az európai és nemzeti szintű célkitűzések és tervek nem adnak megoldást személyes problémáikra és nem segítik saját jövőterveiket. Ennek ad hangot „az elégedetlenség földrajza” elnevezésű vita. Valójában az Európában egyre növekvő társadalmi és gazdasági különbségeknek van térbeli dimenziója, nevezetesen a kis- és nagyvárosokon, a vidéki területeken vagy térségeken, régiókon vagy országokon, valamint Európán belüli szegregáció. Az egyre mélyülő egyenlőtlenségek és különbségek miatt igen eltérőek a jövőbeli kilátások. A Területi Agenda kihangsúlyozza ezeket a kihívásokat, és felhívja rájuk a szakpolitikai döntéshozók figyelmét.
- (25) A következő területeken szükséges a beavatkozás:
- (26) **Életminőség:** Valamennyi közpolitikának azt az átfogó célkitűzést kell magában foglalnia, hogy javítsa a polgárok jóllétét és életminőségét. Ezek túlmutatnak a gazdasági teljesítményen, az életszínvonalon és a pusztán

anyagi szempontokon, és magukban foglalják a szabad mozgást, valamint a minőségi közszolgáltatásokhoz, illetve az egészséges, ellenállóképes és kiváló minőségű építészeti megoldásokhoz és épített környezethez való hozzáférést. Emellett területi dimenzióval is rendelkeznek, amely a városnegyedek közötti különbségektől – például a társadalmi kirekesztődés és városi szegénység révén – a régiók és az országok közötti különbségekig terjed.

- (27) **Általános érdekű szolgáltatások:** A közszolgáltatások hozzáférhetősége, közelsége, megfizethetősége és minősége fontos az életminőség és a vállalkozásfejlesztés szempontjából. A nagyobb költséghatékonyság és a hatékony közigazgatás iránti igények egyes területeken bizonyos szolgáltatások kivonulásához vagy klaszterek kialakulásához vezethetnek. Ugyanakkor egyre nagyobbak az elérhetőséggel és a minőséggel kapcsolatos elvárások. Az általános érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés különbségei miatt fennáll az a veszély, hogy a szolgáltatók, a vállalkozások és a társadalmi tevékenységek olyan területekre költöznek át, ahol jobb a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés közép- vagy hosszú távon. Az online szolgáltatások új technológiai segíthetnek abban, hogy a peremterületeket kevésbé tegye kiszolgáltatottá az ilyenfajta átrendeződés miatt rájuk nehezedő nyomás. Mindazonáltal bizonyos területeken egyre nagyobb kihívást jelent a megfizethető lakhatáshoz való hozzáférés. Ez különösen azokra a térségekre igaz, ahol az ideiglenes szálláshelyek és a turizmussal összefüggő szolgáltatások jelentősen csökkentik a lakásállományt, ami hozzájárul a hajléktalansághoz, a dzsentrifikálódáshoz és a társadalmi kirekesztődéshez.
- (28) **Demográfiai és társadalmi egyensúlyhiányok:** Az idősödés és az országokon, illetve Európán belüli migráció – többek között az elnéptelenedés – kihívás elé állítja az európai jóléti rendszereket, valamint a helyi és regionális fejlődést. Ezek a demográfiai folyamatok súlyos társadalmi következményekkel járnak. Idetartozik a növekvő társadalmi kirekesztés és társadalmi egyenlőtlenségek, illetve a közszolgáltatásokhoz, a munkaerőpiacokhoz és a lakhatáshoz kapcsolódó kihívások. Az idősödés és a migráció nyomán tovább koncentrálódik a népesség a városi térségekben, a vidéki és peremterületek pedig elnéptelenednek. Ez különösen azokat a távoleső területeket érinti, amelyek nem férnek hozzá a közszolgáltatásokhoz, valamint a gazdasági és

társadalmi lehetőségekhez. Az Európán kívüli migrációs áramlások, többek között a fiatal és tehetséges emberek elvándorlása, valamint a menekültek bevándorlása súlyosbíthatja ezeket a kihívásokat.

- (29) **A digitalizáció és a 4. ipari forradalom:** Európa gazdasági és társadalmi fejlődését a digitalizáció és a forradalmi technológiák alakítják. A 4. ipari forradalom a technológiák ötvözésével, valamint a fizikai, digitális és biológiai rendszerek közötti határok elmosódásával jár, ami jelentősen átalakítja a munkaerőpiacot. A gazdasági koncentráció és a világszerte gyorsan bevezetett új technikai megoldások egyre inkább „a győztes mindent visz” elve alapján működő gazdaságokat alakítanak ki. Emiatt még relevánsabb kérdéssé válik a gazdasági átalakulás által érintett régiók és városi agglomerációk sorsa. A közigazgatási szerveknek és döntéshozóknak folyamatosan innovatív megoldásokon kell dolgozniuk, és párbeszédet kell folytatniuk az érdekeltekkel annak érdekében, hogy felkészüljenek az átállásra, és eredményesen alakítsák a szakpolitikákat. Ennek keretében figyelembe kell venni továbbá az adatvédelmet és a magánélethez való jogot, a digitalizált kormányzatot, valamint az európai digitális átállást. Az oktatás, a digitális készségek és a széles sávú hozzáférés terén tapasztalt különbségek jelentős tényezők a fokozott területi egyenlőtlenségekben. Az idősek és a távoli vidéki területeken (például hegyvidéki területeken vagy szigeteken) élők esetében gyakran fennáll a veszélye, hogy kirekesztődnek a digitális átállási folyamatokból.
- (30) **Foglalkoztatás és gazdasági fejlődés:** Európa helyi és regionális gazdaságai szorosan összekapcsolódnak, és kölcsönösen függnek egymástól az összetett értékláncok miatt. A gazdasági és foglalkoztatási kilátásokat olyan helyi fejlődési feltételek befolyásolják, amelyekre nincsenek hatással a helyi, a regionális, a nemzeti és európai döntéshozók. Néhány helyen jellemzően jobbak a foglalkoztatási lehetőségek és a gazdasági teljesítmény. Ennek például a nagyobb fokú versenyképesség, illetve pénzügyi és beruházási kapacitás, a vonzó beruházási feltételek, a kedvező vállalkozási környezet, a fejlett regionális infrastruktúrák, az eredményes regionális innovációs rendszerek, a magasabb szintű kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységek, a megfelelő oktatáshoz való hozzáférés, a képzett munkaerő, valamint az előnyös vállalkozói és természeti környezet állhat a háttérben. Ez

megerősíti a kedvezőbb helyzetben lévő térségek viszonylagos pozícióját, és még inkább elmélyíti a különbségeket és egyensúlyhiányokat. További fontos szempont a városi növekedés és a többközpontú fejlődés.

- (31) **A térségek egymástól való függése:** Míg egyrésztől néhány európai térség leszakadóban van, másrésztől egyre fokozódik a területek egymástól való kölcsönös függése. E pozitív és negatív externáliák azt jelentik, hogy az egyik térségben tapasztalható fejlődés hatás van egy másik hely lehetőségeire. Vagyis ha Európa valamelyik részén változások következnek be, az a kontinens további területein is érezhető a hatását. Ez a kölcsönös függés a gazdaságok koncentrációjában, valamint a virágzó (gyakran nagyvárosi) és a hanyatló (gyakorta vidéki) területek közötti, egyre fokozódó különbségekben mutatkozik meg a leglátványosabban. Mindez a tartósan fennmaradó központ-periféria felosztásban is tetten érhető mind Európában, mind nemzeti szinten. A belső határoknál, és különösen az EU külső határainál különbségek és eltérések fedezhetők fel a jogi, társadalmi és politikai rendszerekben, ami hatással van a helyi és regionális fejlődésre. Az egyes térségek közötti integrációs akadályok kiaknázatlan humán-, kulturális, gazdasági és ökológiai erőforrásokhoz vezetnek a határ menti régiókban, súlyosbítva ezáltal a perifériára szorult helyzetüket és az itt élők társadalmi kirekesztettségét.
- (32) **Globális beágyazottság:** Európa szerves részét képezi a globális gazdaságnak. Az Európán belüli helyi és regionális fejlődésre a helyi és regionális döntéshozók hatáskörén túlmutató globális stratégiák, valamint geopolitikai és társadalmi-gazdasági fejlemények is hatással vannak. Ide tartoznak például az Eurázsiai és a Földközi-tenger térségében megfigyelhető folyamatok. Számos európai polgár és vállalkozás vesz részt világszintű társadalmi és gazdasági hálózatokban. Következésképpen az európai régiók, kis- és nagyvárosi területek, kis és közepes városok fejlődése más térségekhez, valamint az áruk, a szolgáltatások, a beruházások, az emberek és a gondolatok világszintű áramlásához kapcsolódik. Röviden tehát kijelenthető, hogy a külső tényezők által befolyásolt fejlődés hatással van az európai területek fejlődési kilátásaira. A globális fejlődéshez kapcsolható lehetőségek és hátrányok sem egyenlően oszlanak meg az európai területek között. A Covid19-világjárvány emellett rávilágított a globális ellátási láncok

törékenysége, valamint számos gazdasági ágazat és térség ellenálló képességének hiányára.

A fenntartható fejlődés és a klímaváltozás

Növekvő nyomás a környezeten

- (33) A fenntartható fejlődés globális kihívásai nagy jelentőséggel bírnak a helyi és a regionális fejlődés, valamint az életkörülmények szempontjából Európában. Ez különösen igaz a klímaváltozásra, a környezetkárosodásra, valamint a klímasemleges gazdaságra való átállásra. Az éghajlatváltozás, az ellenálló képesség, valamint a fenntarthatóbb fejlődésre való átállás kezelésének egyre sürgetőbb igényét a politikai és társadalmi viták is hangsúlyozzák, valamint az Egyesült Nemzetek Szervezetének „fenntartható fejlődési céljai” is kiemelik. Ezek a kérdések stratégiai szinten beépülnek az EU agendába az európai zöld megállapodás, valamint az európai szemeszter országjelentései révén. A fenntartható fejlődésre történő átállás más és más lehetőségeket és kihívásokat tartogat a különböző vidéki területek, kisebb és nagyobb városok, illetve régiók számára.
- (34) A következő területeken szükséges a beavatkozás:
- (35) **Klímaváltozás:** A klímaváltozás hatásai jelentősen különböznek Európa földrajzi térségeiben, amelyek eltérő mértékben kiszolgáltatottak a jelenségnek. A tengerszint-emelkedés, a hőhullámok, az erdőtüzek, az aszály, az elsivatagosodás, a föld és a talaj további károsodásai, az árvizek és más természeti vagy vegyesen természeti és technikai kockázatok növekvő veszélye területi alapú válaszlépéseket, együttműködést és összehangolt szakpolitikákat kíván meg. Az éghajlatváltozás mérséklését és az ahhoz való alkalmazkodást célzó intézkedések akár új fejlődési lehetőségeket is tartogathatnak a különböző területek számára. Ez a mezőgazdaságot, a biogazdaságot, a zöld, a kék és a körforgásos gazdaságokat, valamint a megújulóenergia-termelést is érintheti. Az éghajlatváltozás hatásai, valamint az annak mérséklését és az ahhoz való alkalmazkodást célzó intézkedések területi vonatkozásúak, és valamennyi szinten testreszabott megoldásokat igényelnek.

- (36) **A biológiai sokféleség csökkenése és a földhasználat:** A biológiai sokféleség ember okozta gyors csökkenése súlyos kockázatot jelent az ökoszisztémákra, valamint a hosszú távú életkörülményekre nézve. Ez hatással van a megélhetésre, az életminőségre és a helyi gazdaságokra. A földek és a partvidékek mind nagyobb részének birtokbavétele és használata, a területbeépítés és a városi terjeszkedés csökkenti a nyitott tereket, a biológiai sokféleséget és a termőföldeket, és egyúttal hozzájárul a városi hőszigetek kialakulásához, ami befolyásolja az ökoszisztémák működését. Ugyanakkor az elhagyott, elhanyagolt és kihasználatlan helyszínek lehetőséget nyújtanak a jobb területhasználatra.
- (37) **Levegő-, föld- és vízminőség:** Mindez elengedhetetlen az emberek jóllétéhez. A légszennyezés, a zaj, valamint a talaj, illetve a felszín alatti és felszíni víztestek szennyezettsége komoly egészségügyi problémákat okozhat, amelyek összefügghetnek a társadalmi egyenlőtlenséggel. Nemcsak az országok és a régiók, hanem a városi és vidéki térségek között, illetve a kis- és nagyvárosokon és agglomerációs területeken belül is eltérések figyelhetők meg abban a tekintetben, hogy az emberek mennyire férnek hozzá a tiszta levegőhöz, vízhez és talajhoz.
- (38) **Biztonságos, megfizethető és fenntartható energia:** Az európai polgároknak és vállalkozásoknak fenntartható, biztonságos és megfizethető energiaellátáshoz kell jutniuk. Ez fontos a helyi és regionális fejlődés szempontjából. A gazdasági és politikai instabilitással fenyegetett harmadik országokból érkező jelentős import súlyosbíthatja az energiabiztonsági problémákat. Az ingadozó energiaárak és a növekvő kibocsátások rávilágítanak, hogy fenntartható és ellenállóképes megoldásokra, például megújuló energiára, környezetbarátabb, szénmentesített gazdasági tevékenységekre, valamint az energiahatékonyságot fokozó és az energiafogyasztást csökkentő további intézkedésekre van szükség. Az elégtelen energetikai infrastruktúra, valamint a meglévő hálózatoktól való függés szemlélteti, hogy meg kell teremteni a feltételeket a diverzifikált energiatermeléshez és -ellátáshoz, valamint az energiapiac fejlesztéséhez és integrációjához.

- (39) **Méltányos átállás:** Ha 2050-ig meg akarjuk valósítani a klímasemleges gazdaságot, Európa-szerte dekarbonizációs intézkedéseket kell foganatosítani. Az átállás gazdasági, környezeti és társadalmi költségei különösen magasak azon térségek és népességcsoportok esetében, amelyek a leginkább függnek a fosszilis tüzelőanyagoktól, valamint a jelentős mennyiségű üvegházhatású gázt kibocsátó iparágaktól. A méltányos átállás célja garantálni azt, hogy a klímasemleges gazdaság irányába tett lépések tisztességes módon történjenek, egyetlen embert vagy területet se hagyjunk lemaradni, és mindenki számára biztosított legyen a kiváló életminőség. Az átállási folyamat által negatívan érintett területeken beruházásokra van szükség. Ehhez képessé kell tenni a régiókat és a polgárokat arra, hogy kezelni tudják a klímasemleges gazdaságra való, 2050-ig megvalósítandó átállás társadalmi, gazdasági és környezeti hatásait.
- (40) **Körforgásos értékláncok:** A körforgásos gazdaság fontos célkitűzés a karbon-/klímasemleges gazdaság szempontjából. A körforgásos gazdaság célja, hogy hosszú távra szóló tervezés, karbantartás, javítás, újrafelhasználás, újragyártás, felújítás és újrahasznosítás révén zárt anyag- és energiakörforgási rendszert alakítson ki. A regionális értékláncokban az ipari szimbiotikus folyamatok fontos szerepet töltenek be. Európa gazdaságainak az a törekvése, hogy területi alapú, körforgásos és karbon-/klímasemleges modellre álljanak át, területi dimenzióval bír, és megerősítheti a funkcionális térségeket. A térségek gazdasági fellendülése a vállalkozások és az induló innovatív vállalkozások versenyképességétől és kreativitásától, a helyi erőforrásoktól, jellemzőktől és hagyományoktól, valamint a kulturális, társadalmi és humántőkétől, illetve az innovációs kapacitástól függ. A városi területek általában véve előnyösebb helyzetben vannak a ritkán lakott területeknél és a belső peremterületeknél, így könnyebben alkalmazkodnak az új trendekhez, ugyanis utóbbiak esetében gyakran hiányzik az ehhez szükséges kritikus tömeg. Mindazonáltal a kisebb városok, valamint azok a térségek, ahol magas szintű a kézművesség, helyi és regionális szinten is részesülhetnek a körforgásos gazdaság előnyeiből a javítóipari, újrafelhasználási és a megosztásalapú gazdasághoz kapcsolódó tevékenységek révén.

- (41) **Természeti, táji és kulturális örökség:** A természeti és kulturális örökség a helyi és regionális fejlődés erőforrásai, amelyek egyedi lehetőségeket kínálnak a fejlődésre, valamint a kiváló minőségű élettér kialakítására. Az erőforrások fenntartható és eredményes felhasználásának a helyi közösségek javára kell válnia, és elő kell mozdítania a helyi vállalkozási lehetőségeket. Az erőforrások túlzott kiaknázása azonban veszélybe sodorhatja a helyi vagy regionális gazdaságot. Az urbanizáció, az intenzív mezőgazdaság és halászat, az energiatermelés, a bányászat, az ipari tevékenységek, a közlekedés és az infrastruktúra egyéb fejlesztései súlyos problémákat okozhatnak – különösen, ha nincsenek összehangolva. A tengeri térségek és tengeri erőforrások növekvő és összehangolatlan kiaknázása hatással lehet a fenntartható fejlődésre, míg a szárazföldi és tengeri területhasználat, az urbanizáció és a tömegturizmus veszélyezteti a kulturális javakat és tájakat, valamint felaprózhatja a természetes élőhelyeket és ökológiai folyosókat.

A cselekvés szükségessége

- (42) Európában a növekvő területi és társadalmi egyenlőtlenségek, illetve a nem fenntartható fejlesztések kritikus szintet értek el. Minden területi és kormányzati szinten erőteljesebb közös fellépésre van szükség ahhoz, hogy Európa valamennyi polgára, közössége és térsége pozitív jövőbeli kilátásokkal rendelkezessen. Ideje jobban megérteni és figyelembe venni az ágazati politikák területi hatásait. Az alábbi európai területi prioritások megvalósítása révén igyekszünk hozzájárulni a fenntartható fejlődéshez, valamint Európa egységének megőrzéséhez.

III Európa területi prioritásai

---

(43) Ha valamennyi európai térség és polgár számára fenntartható jövőt szeretnénk biztosítani, beavatkozásainknak a következő elveken kell alapulnia:

- annak kölcsönös megértése, hogy Európa különböző helyein eltérőek a fejlesztési igények és a fejlesztések jövőbeli hatásai, ezért ösztönözni kell a konkrét megoldásokból és a kapcsolódó egyedi támogatási rendszerekből szerzett ismeretek és tapasztalatok cseréjét; valamint
- együttműködés és koordináció a térségek, kormányzati szintek, szakpolitikai ágazatok és társadalmi csoportok között annak érdekében, hogy összetett kérdéseket tudjanak megoldani és sokféle lehetőséget tudjanak kihasználni, beleértve az uniós kohéziós politikát, a vidékfejlesztési politikát, az Interreget, valamint az integrált területfejlesztést és helyi fejlesztést segítő további eszközöket.

(44) Ennélfogva két átfogó célkitűzést – az igazságos Európát és a zöld Európát – határozunk meg, amelyeket hat prioritás mentén kívánunk megvalósítani Európa és az azt alkotó valamennyi terület fejlesztése során:

IGAZSÁGOS EURÓPA,

amely valamennyi térség és polgár számára jövőbeli kilátásokat biztosít

(45) Az igazságos Európa prioritásai hangsúlyozzák, hogy hogyan járul hozzá a területi dimenzió és a területi tervezés az átfogó szakpolitikai prioritásokhoz. Ezek a prioritások magukban foglalják a gazdasági, társadalmi és területi kohéziót, a szociális jogok európai pillérét, a polgárokhoz közelebb álló Európát, az egyes térségek befogadóbb, fenntarthatóbb és integrált fejlődését, a méltányos átállást, valamint Európa területi integrációját.

KIEGYENSÚLYOZOTT EURÓPA

Kiegyensúlyozottabb területfejlesztés Európa sokszínűségére épülve

- (46) Európa területi sokszínűsége jelentős fejlesztési lehetőséget rejt magában. Ez hozzájárulhat a kiegyensúlyozottabb területi fejlődéshez, ellensúlyozhatja a túlzott koncentrációt, megerősítheti a másodlagos növekedési pólusokat, és csökkentheti a polgárok és térségek közötti egyenlőtlenségeket. A városok policentrikus hálózata, a nagyvárosi területek és régiók közötti együttműködés hozzájárul a fejlődési lehetőségek optimálisabb eloszlásához. Ezért fellépéseinkkel arra ösztönözzük a lakó- és egyéb közösségeket, településeket, megyéket, régiókat és tagállamokat, hogy közösen kutassák a globális társadalmi kihívásokra adandó válaszokat, és Európa-szerte minden térségben a munkafeltételek, az élet- és vállalkozási körülmények, a társadalmi-gazdasági jólét, az innovációs kapacitások, a globális értékláncokban elfoglalt pozíciók, valamint a globális versenyképesség javításán munkálkodjanak.
- (47) Az Európa központja és peremterületei, fővárosai, nagyvárosi területei, kis- és nagyvárosai, vidéki térségei, valamint sajátos földrajzi és demográfiai adottságokkal rendelkező területei közötti polarizáció aláássa a kiegyensúlyozott területi fejlődést. A kis- és közepes méretű városok esetében kimondottan jelen van az a kihasználatlan potenciál, amellyel tompítható lehetne a polarizáció hatása. Ezek a városok alapvető szerepet töltenek be a regionális gazdasági fejlődésben és társadalmi jólétben, különösen a nemzeti és nemzetközi elérhetőség, valamint a szolgáltatásokhoz való helyi és regionális szintű, megfelelő hozzáférés tekintetében. A policentrikus hálózatok a fenntarthatóbb közlekedéshez is hozzájárulnak. Valamennyi szint szakpolitikai döntéshozóit olyan többközpontú fejlődési modellek megvalósítására buzdítjuk, amelyek minden területnek szerepet szánnak.
- (48) Európa változatos területeknek, például tengerparti övezeteknek, szigeteknek, hegyvidéki területeknek, belső peremterületeknek, síkságoknak, folyóvölgyeknek és tómedencéknek ad otthont. Az összes említett terület egyedi fejlődési kihívásokat és potenciált rejt magában, noha a legkülső régiók a távoli fekvésük és sajátos jellemzőik miatt különös fejlődési nehézségekkel küzdenek. Olyan lépéseket teszünk, amelyekkel arra buzdítjuk a különböző

kormányzati szinteken tevékenykedő döntéshozókat, hogy aknázzák ki a sajátos földrajzi adottságokkal rendelkező területekben rejlő egyedi potenciált, valamint integrált és együttműködésen alapuló megközelítések révén foglalkozzanak megfelelően az ezeken a területeken tapasztalható nehézségekkel.

FUNKCIONÁLIS TÉRSÉGEK

Egymáshoz közelítő helyi és regionális fejlődés, a térségek közötti egyenlőtlenség visszaszorítása

- (49) A kis- és közepes városok mérettől függetlenül a gazdasági és társadalmi fejlődés hajtómotorjai, és vonzó helyek a letelepedés, munkavállalás, látogatások és beruházások szempontjából. A kis- és nagyvárosokon és az ugyanazon funkcionális térség részét képező környező területeken belüli, illetve azok közötti együttműködés és hálózatépítés minden térség számára fejlődési kilátásokat teremt, kellően figyelembe véve a vidéki-városi kapcsolatok élénkítésének szükségességét. Ezek a funkcionális térségek gyakran átnyúlnak a meglévő közigazgatási határokon. Rendkívül dinamikusak és idővel változhatnak, funkcionális jellegük és belső kapcsolataik eltérőek. Ha a kisebb és nagyobb városok döntéshozói a közigazgatási határaikon túl is keresik az együttműködést a környező területekkel, azzal hozzájárulhatnak ahhoz, hogy ezek a területek a régió belüli növekedés hajtómotorjává váljanak. Ez inkább a környező közösségek és vidéki területek javára, semmint a kárára válik. A kis- és nagyvárosok és a környező területek együtt egészséges és megfizethető lakókörnyezetet biztosíthatnak, elkerülve ezzel a városok további terjeszkedését, illetve csökkenthetik az újabb földterületek bevonását. Mérettől függetlenül minden kisebb és nagyobb városban párbeszédre törekszünk a döntéshozókkal az integrált, többszintű kormányzati megközelítés alkalmazása érdekében. Ez különböző kormányzati – különösen helyi és regionális – szinteken dolgozó szakértők, valamint változatos szakpolitikai ágazatok és társadalmi csoportok bevonását jelenti.

(50) Európa változatos városi, városkörnyéki, vidéki, valamint perem- és ritkán lakott területeknek ad otthont. Ezek közül néhány szegregációval vagy súlyos elnéptelenedéssel küzd. Fejlődésük szorosan összekapcsolódik az egyedi helyi sajátosságokkal, valamint a más területekkel ápolott kapcsolatokkal, a közszolgáltatások rendelkezésre állásával és az azokhoz való hozzáféréssel, az oktatási lehetőségekkel és az internetkapcsolattal, a diverzifikált gazdasági tevékenységekkel, valamint a vállalkozói készségekkel, illetve az ökológiai funkcióikkal és ökoszisztéma-szolgáltatásaikkal. Ezekkel a szempontokkal városi szinten az Új Lipcsei Charta foglalkozik. Kapcsolatot fogunk teremteni a helyi és regionális döntéshozókkal annak érdekében, hogy szorosabban működhessünk együtt az ezeket a területeket érintő, hosszú távú területi stratégiák kapcsán, és elősegítsük a szomszédos területek közötti fenntartható, funkcionális kapcsolatokat többek között a területi tervezés, valamint az uniós kohéziós politika, a vidékfejlesztési politika és az olyan uniós szakpolitikák révén, mint az integrált területi beruházások (ITI), a közösségvezérelt helyi fejlesztés (CLLD – LEADER), illetve bármely más, az integrált területi vagy helyi fejlődést előmozdító eszköz segítségével. Előfordulhat, hogy ezek már jelen vannak egy adott területen.

HATÁROKON ÁTNYÚLÓ INTEGRÁCIÓ

Könnyebb élet- és munkafeltételek a nemzeti határokon túl

(51) A különböző országokban található térségek közötti területi és tengeri együttműködés segít a fejlődési lehetőségek jobb kiaknázásában, valamint a közös kihívások leküzdésében. A határokon átnyúló – többek között az Interreg-programok és -projektek keretében zajló – összefogás kialakíthatja a fejlődéshez szükséges kritikus tömeget, és előmozdíthatja a szinergiákat, illetve egyúttal csökkentheti a gazdasági, társadalmi és környezeti széttagoltságot és a negatív externáliákat. Ez vonatkozik mindazon ökoszisztémákra, természeti és kulturális örökségre, munkaerőpiacokra, közszolgáltatásokra és városi hálózatokra, amelyeket belső, külső, szárazföldi és tengeri határok választanak szét. Lépéseket teszünk annak érdekében, hogy a tartós határon átnyúló, transznacionális és interregionális együttműködések beépítsük a

makroregionális, nemzeti, regionális és helyi fejlesztési stratégiákba. A közigazgatási területek közötti stabil, egyszeri projekteken túlmutató együttműködés példái közé tartoznak a következők: a stratégiai típusú Interreg-együttműködés, az Európai Innovációs és Technológiai Intézet tudományos és innovációs társulásokra vonatkozó együttműködése (EIT KIC-kezdemenyezések), az intelligens szakosodási stratégia (S3) platformjai, az uniós stratégiai értékláncok konzorciumai, a Horizont Európán belüli együttműködés, az európai területi társulások (EGTC), az uniós kohéziós politika általános programjai, a makroregionális stratégiák, a nagyvárosok közötti együttműködés, a funkcionális térségek irányítása, a határokon átnyúló tervezés és a határokon átnyúló jogi megállapodások. Emellett szükség esetén támogatjuk új stratégiai dokumentumok kidolgozását, valamint az olyan közös fejlesztéseket, amelyek a határok mentén élő emberek bevonásával jönnek létre.

- (52) A határon átnyúló együttműködést továbbra is számos jogi és adminisztratív akadály hátráltatja. Valamennyi kormányzati szinten megerősítjük a párbeszédet a döntéshozókkal annak érdekében, hogy összehangoljuk az egyes országok nemzeti ágazati politikáit, és csökkentjük az együttműködés útjában álló, meglévő akadályokat.

ZÖLD EURÓPA,

---

amely megvédi a közös megélhetési lehetőségeket, és formálja a társadalmi átalakulást

- (53) A zöld Európa prioritásai hangsúlyozzák, hogy a területi dimenzió és a területi tervezés miként járul hozzá az átfogó szakpolitikai prioritásokhoz, például az Egyesült Nemzetek Szervezetének fenntartható fejlődési céljaihoz, a Biológiai Sokféleség Egyezményhez, az európai zöld megállapodáshoz, a Párizsi Megállapodáshoz, a 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégiához, az Európai Táj Egyezményhez és az uniós erdőgazdálkodási stratégiához. A további releváns prioritások a digitális korra felkészült Európát, a fenntartható mobilitást, a teljes mértékben integrált európai közlekedési

hálózatot, a körforgásos gazdaságra való európai átállást, valamint az ökoszisztéma-alapú megközelítés alkalmazását érintik.

EGÉSZSÉGES KÖRNYEZET

Jobb ökológiai megélhetési módok, klímasemleges és ellenállóképes városok és régiók

- (54) Az ökoszisztémák – többek között a mezőgazdasági, erdei, réti, édesvízi és tengeri ökoszisztémák – alapvető szerepet töltenek be az emberi életben, és fontosak a hosszú távú fenntartható fejlődéshez. Közös felelősségünk annak biztosítása, hogy ezek fenntarthatóan hozzáférhetőek legyenek a szélesebb nyilvánosság számára, jól működjenek, ellenállóképesek és egészséges állapotúak legyenek, valamint bevételt termeljenek a helyi lakosság és vállalkozások számára. Ez segít a klímaváltozás mérséklésében, a biológiai sokféleség csökkenése elleni küzdelemben, az ökoszisztéma-szolgáltatások biztosításának garantálásában, és jobban a köztudatba emeli az összes említett tényezőt. Különösen az integrált irányítás fontos, amely figyelembe veszi a különböző földrajzi sajátosságokat. Támogatjuk a természet alapú megoldásokat, valamint a zöld és kék infrastruktúra-hálózatokat, amelyek összekapcsolják az ökoszisztémákat és a védett területeket a területi tervezési, területhasználati és egyéb szakpolitikákban, valamint az egyes térségek biztonságát és ellenálló képességét fokozó új válságkezelési eszközök kifejlesztését.
- (55) Fennáll a veszélye, hogy az emberek az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése miatt elvesztik a megélhetésüket. A kockázatkezelés és a katasztrófavédelem, valamint a megelőző intézkedések fontosak az ellenállóképes közösségek kialakításához. Tiszteletben tartjuk az Európán belüli közös megélhetési lehetőségek természetes határait, és fokozzuk valamennyi, a klímaváltozás által érintett térség ellenállóképességét. Ez úgy valósítható meg, ha helyi és regionális stratégiákat dolgozzunk ki klímasemleges kis- és nagyvárosok és régiók számára. A lehetséges mérséklési és alkalmazkodási intézkedések magukban foglalják a fenntartható területhasználat, a nyitott terek és a zöld közterületek fejlesztését, a leromlott

szárazföldi és part menti területek helyreállítását, az erdőirtás elleni küzdelmet, valamint az óceánok és a víztestek megőrzését. A további intézkedések közé tartozhat a városi terjeszkedés és a városi hőszigetek kialakulásának megelőzése, a környezetbarát infrastruktúra megvalósítása, a levegőminőség javítása, a további földterület kivonásának megállítására irányuló célkitűzés megvalósítása 2050-ig, az ökoszisztéma-szolgáltatások biztosításának megerősítése, valamint a szárazföldi és tengeri területi tervezés integrációjának javítása.

- (56) Európa természeti és kulturális öröksége egyedülálló és sokszínű érték, amelyet védeni, menedzselni és fejleszteni kell. A természeti és kulturális örökségben gazdag vagy egyedi tájakkal rendelkező területeknek a lehető legjobban hasznosítaniuk kell ezeket az értékeket és az azokban rejlő kiaknázatlan potenciált. Egyensúlyt kell teremteniük a természetvédelem, a természeti erőforrások fenntartható felhasználása, valamint a gazdasági fejlődés között. Ehhez többek között környezetbarát álláshelyeket kell teremteniük, elő kell segíteniük a közösségek növekedését és jóllétét, illetve együtt kell működnünk az innovatív társadalmi vállalkozásokkal. Hangsúlyos szerepet szánunk a tudatosságnövelésnek, valamint annak, hogy az uniós kohéziós politika, a vidékfejlesztési politika, a területi tervezés eszközei, vagy bármely más, többek között az integrált területfejlesztést vagy helyi fejlődést előmozdító eszköz segítségével lehetővé tegyünk a helyi és regionális közösségek számára, hogy megvédjék, helyreállítsák, felhasználják és újrafelhasználják az (épített) környezetüket, tájaikat, anyagi és eszmei kulturális javaikat és egyéb egyedi értékeiket. Előfordulhat, hogy ezek már eredményesen jelen vannak az adott területen.

KÖRFORGÁSOS GAZDASÁG

Erős és fenntartható helyi gazdaságok egy globalizált világban

- (57) A körforgásos jelleg az anyag-, víz- és energiaáramlás irányítását jelenti. Magában foglalja a termékek – többek között az épületek, az építési anyagok és a szennyvíz – újrafelhasználását és újrahasznosítását, az épületek életciklus-értékelésére és energetikai felújítására támaszkodva. Az európai

gazdaságok területi alapú, körforgásos és karbon-/klímasemleges modellre való átállásának sikere a helyi és regionális szereplők versenyképességén és erőforrásain áll vagy bukik. Egy globalizált gazdaságban ez ipari szimbiotikus folyamatok kialakítását követeli meg, amelyek ötvözik egymással a globális versenyképességet és a helyi eszközöket. Támogatjuk Európa átállását a körforgásos gazdaságra, valamint a helyi alapú, ipari szimbiotikus folyamatok kialakítását, figyelembe véve egyúttal a fenntartható talaj- és területhasználatot.

- (58) Európa sokrétű területi erőforrásait jobban a körforgásos gazdaságra való átállás szolgálatába akarjuk állítani, ezért olyan, körforgásos gazdaságra vonatkozó helyi és regionális stratégiák kidolgozását támogatjuk, amelyek összekapcsolják a helyi és a globális gazdaságokat. Ezek a stratégiák a helyi erőforrásokra és innovációs kapacitásra épülnek, és egyúttal kombinálják az energetikai és gazdasági átalakulási folyamatokat a területi alapú körforgásos gazdaság érdekében. Az intelligens szakosodási stratégiák, valamint az európai kutatási és innovációs szakpolitikák – például a Horizont Európa vagy a Városi Európa elnevezésű közös programozási kezdeményezés – fontos szerepet játszhatnak a körforgásos gazdaságra való átállásban.
- (59) A helyi termékek, piacok, üzleti környezet, képzés, vállalkozói készségek, fokozott önellátás, valamint az erős közösségek jelentős tényezők az ellenállóképes helyi gazdaságok, valamint a környezeti előnyök megteremtése szempontjából. A diverzifikált helyi gazdaságok csökkentik a külső behatásoknak való kiszolgáltatottságot, és egyúttal segítenek az energetikai és gazdasági átalakulási folyamatokban. Valamennyi régióban ösztönözzük az innovációs kapacitások megerősítését, többek között az energetikai átalakulást célzó helyi stratégiákat, valamint az építési, közlekedési és biogazdasági ágazatot érintő intézkedéseket.

FENNTARTHATÓ KAPCSOLATOK

Fenntartható digitális és fizikai kapcsolatok a térségek között

- (60) A fizikai és digitális kapcsolatok fontosak az európai társadalmak és gazdaságok számára, és jelentős környezetvédelmi kihívást jelentenek.

Ennélfogva intelligens, fenntartható és biztonságos közlekedési és kapcsolódási módokra van szükség, nevezetesen a kiegyensúlyozott Európa és a funkcionális térségek keretében meghatározott prioritások támogatása érdekében.

- (61) A fenntartható digitális társadalomra való átállás támogathatja a decentralizált és fenntartható fejlődést. A digitális társadalmi befogadás – amelynek keretében az emberek, a vállalkozások és a térségek részesülnek a digitalizáció előnyeiből – a kiváló minőségű internethez, az újgenerációs mobiltelefonos kapcsolatokhoz és a digitális készségekhez való méltányos és megfizethető hozzáféréstől függ, szem előtt tartva egyúttal a fenntarthatóságot és az egészségügyi kérdéseket. Ez különösen érinti az e-kormányzáshoz és a közérdekű e-szolgáltatásokhoz való hozzáférést, ami hatással van a térségek által kínált életminőségre, illetve azok versenyképességére. Felkérjük az érdekelteket, hogy indítsanak párbeszédet a minden térség számára biztosított, nagy sebességű vezeték nélküli hálózatokhoz és mobil kommunikációs hálózatokhoz való megfelelő hozzáférésről, valamint a kis szénlábnyomú és az emberi egészségre csekély hatást gyakorló digitális infrastruktúra iránti igényről. Ez Európa-szerte segít a megfelelő élet- és vállalkozási körülmények biztosításában.
- (62) Valamennyi európai terület esetében fontos az intermodális áru fuvarozáshoz és személyszállításához való hozzáférés. A hatékony és környezetbarát közlekedési megoldások most az eddigieknél is fontosabbak ahhoz, hogy Európa valamennyi régiójában megvalósuljanak a klímával, valamint a lég- és zajszennyezéssel kapcsolatos célkitűzések, illetve a hozzáférhetőség és az összekapcsoltság. Ez az egyéni, valamint a kombinált közlekedési módokra egyaránt kiterjed. Megerősítjük a regionális tervezés és a transzeurópai hálózatok (TEN) kialakítása közötti kapcsolatot, különösen a törzshálózati folyosók mentén. A térségek összekapcsolása a főbb közlekedési csomópontokon keresztül támogatja a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokat és a helyi fejlődési lehetőségeket. Az uniós kohéziós politika és az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (CEF) fontos szerepet tölt be ennek megvalósításában.

(63) A transznacionális hálózatokkal és a városközpontokkal összekötött, megbízható másodlagos és helyi közlekedési hálózatok elengedhetetlenek a megfelelő életminőséghez és a vállalkozások működéséhez. Ez különösen a kisvárosokat, a vidéki térségeket, a perem- és a ritkán lakott területeket, a szigeteket, a hegyvidéki területeket és a legkülső régiókat érinti. Felkérjük a területi és közlekedéstervezőket, hogy térképezzék fel a szolgáltatásalapú helyi és regionális mobilitás új, a társadalom és a környezet szempontjából előremutató modelljeit, valamint működjenek együtt a városközpontokon belüli és azok közötti, multimodális és környezetbarát elérhetőség megvalósításán. Az uniós kohéziós politika, a fenntartható városi mobilitási tervek, vagy az integrált területfejlesztést vagy helyi fejlődést előmozdító egyéb eszközök mind fontosak ebből a szempontból, és előfordulhat, hogy már eredményesen jelen vannak az adott területen.

IV A prioritások átültetése a gyakorlatba

---

(64) A 2030-as Területi Agendában foglalt prioritások támogatása konkrét cselekvést igényel az elkötelezett szereplők részéről. Csak ebben az esetben kezelhetjük megfelelően a Területi Agenda területi egyenlőtlenségekkel, valamint a karbon-/klímasemleges gazdaságra való átállással kapcsolatos prioritásait és aggályait. Összességében a beavatkozásoknak az alábbiakat kell megerősíteniük:

- többszintű kormányzás;
- területi alapú megközelítések;
- az összehangolt ágazati politika területi hatásai és koherenciája;
- térségek közötti együttműködés;
- európai szintű területi kohézió;
- területi kohézió a határon átnyúló, transznacionális, interregionális és régiókon belüli szinteken; és
- a tagállamok és a szomszédos országok hozzájárulása a területi kohézióhoz.

(65) A fenti pontok szorosan kapcsolódnak az Új Lipcsei Chartában felvázolt jó városi kormányzás elveihez. Ezek a következők: a közjót szolgáló várospolitikai, integrált megközelítés, részvétel és közös tervezés, többszintű kormányzás, valamint területi alapú megközelítés.

Felhívás a főbb szereplőkhöz

---

(66) A Területi Agenda alkalmazásának a tagállamok, a területi szintű hatóságok, az Európai Bizottság, az Európai Parlament, a Régiók Európai Bizottsága, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és az Európai Beruházási Bank, illetve más releváns szereplők közötti informális, többszintű együttműködés képezi az alapját. A Területi Agenda alkalmazása szempontjából előnyös lenne, ha a Városfejlesztési Agendáért, az Új Lipcsei Chartáért, az uniós kohéziós és vidékfejlesztési politikáért, valamint az európai helyreállítási terv

végrehajtásáért, és az uniós makroregionális és tengermedencékre irányuló stratégiákért felelős szereplők együttműködnének egymással.

- (67) **A tagállamok közötti kormányközi együttműködés** megerősíti a Területi Agenda prioritásaival kapcsolatos európai szintű együttműködést az Európai Bizottsággal, az Európai Parlamenttel, a Régiók Európai Bizottságával, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, valamint az Európai Beruházási Bankkal. A tagállamok a területi kohézióval foglalkozó kapcsolattartó pontok hálózatának (NTCCP) ülésén minden második évben megvitadják a Területi Agenda alkalmazása terén elért előrehaladást, különös tekintettel az új kezdeményezésekre és megtett intézkedésekre. Az előrelépésekkel kapcsolatos megállapításokat a területi kohézióért felelős főigazgatók (DGTC) ülésein vitatják meg. A területfejlesztés és az ágazati politikák közötti kapcsolatok alaposabb megvitatása érdekében a DGTC ülésein közös szekcióülést lehet szentelni a területi szempontból releváns ágazatok képviselőivel folytatott megbeszéléseknek.
- (68) **A tagállamok saját szintjükön** elősegítik a Területi Agenda prioritásainak megvalósítását, bevonva minden ágazati szereplőt és minden kormányzati szintet. Ennek keretében érvényesítik a Területi Agendában foglaltakat a nemzeti stratégiai, területfejlesztési és területi tervezési folyamatok, a partnerségi megállapodások és az uniós kohéziós politikai programok, a nemzeti helyreállítási tervek és más uniós alapok keretében, hangsúlyozva a szubszidiaritás elvének fontosságát abból a szempontból, hogy a tagállamok határozzák meg az egyes területek fejlesztési igényeit, valamint célzott beavatkozásokat és támogatásokat biztosítsanak. Mindez kiterjed a Területi Agendáról folytatott kommunikációra, valamint a nemzeti szintű területi kohézió elérését célzó, ágazati minisztériumokkal, területi hatóságokkal és a civil társadalommal közösen tett erőfeszítésekre.
- (69) Felkérjük **a területi hatóságokat és szerveket** – ideértve a helyi és a regionális szintű hatóságokat és szerveket, illetve azok nemzeti szövetségeit –, hogy alkalmazzák a Területi Agendát, és tegyék meg a szükséges lépéseket a releváns szereplők bevonása érdekében. Ennek keretében figyelembe kell venniük a Területi Agenda prioritásait a területrendezési és átfogó fejlesztési

stratégiáik és politikáik kidolgozásakor, valamint inspirációt érdemes meríteni a már folyó kísérleti fellépésekből, illetve saját kísérleti projekteket is indíthatnak. Ezeket a hatóságokat és szerveket különösen ösztönözzük arra, hogy működjenek együtt a hasonló vagy komplementer lehetőségekkel vagy nehézségekkel bíró környező területekkel, térségekkel és a részt vevő szereplőkkel. A területi hatóságokat emellett arra kérjük, hogy aktív szerepet töltsenek be a Területi Agenda végrehajtásáról szóló regionális, nemzeti és európai vitákban.

- (70) Felkérjük az **Európai Bizottságot**, hogy járuljon hozzá a Területi Agenda prioritásaihoz, és fokozza az Európán belüli területi kohézió, valamint az uniós szakpolitikákban érvényesülő területi dimenzió előmozdítására és az ágazati politikák összehangolására irányuló törekvéseit. Ez magában foglalhatja a területi dimenzió megerősítését az európai szemeszterben, a rendelkezésre álló eszközök segítségével elvégzett hatásvizsgálatokat a területi hatások értékeléséhez, az érdekeltek intenzívebb bevonását, valamint – az uniós kohéziós politika és más releváns uniós szakpolitikák keretében – az integrált területfejlesztésnek, a releváns eszközök és mechanizmusok igénybevételének, a területi együttműködésnek, valamint a kísérleti fellépések nyomon követésének, és azok inspirációs forrásként való felhasználásának a további előmozdítását.
- (71) Felkérjük az **Európai Parlamentet**, hogy nyugtázza a Területi Agendát, és vegye figyelembe az abban foglalt prioritásokat a Regionális Fejlesztési Bizottságon (REGI), valamint az egyéb, a területi dimenzió szempontjából releváns szakbizottságokon és közös munkacsoportokon belül. Ennek része lehet a Területi Agenda prioritásainak érvényre juttatása az Unió jogalkotási folyamataiban.
- (72) Felkérjük a **Régiók Európai Bizottságát** mint az Európai Unió régiókat és településeket uniós szinten formálisan képviselő tanácsadó szervét, hogy járuljon hozzá a Területi Agenda végrehajtásához, valamint annak továbbfejlesztéséhez. Ennélfogva felhívjuk a Régiók Európai Bizottságát, hogy tájékoztassa tagjait a Területi Agendáról, valamint végrehajtásának előrehaladásáról. Szorgalmazzuk továbbá, hogy ösztönözze Európa helyi és

regionális hatóságait a Területi Agenda alkalmazására, a szomszédos területekkel és térségekkel folytatott együttműködésre, a kísérleti fellépésekből való tanulásra, valamint arra, hogy terjesszenek elő új kísérleti fellépésekre irányuló, saját javaslatokat. Emellett felkérjük a Régiók Európai Bizottságát, hogy konzultációs tevékenysége keretében mozdítsa elő a Területi Agenda célkitűzéseit európai szinten. Felhívjuk továbbá, hogy mozdítsa elő az olyan területi eszközök és mechanizmusok igénybevételét és továbbfejlesztését, mint a területi hatásvizsgálatok, az európai területi társulások (EGTC), valamint az uniós kohéziós politika keretében zajló integrált területfejlesztés.

- (73) Felkérjük az **Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot**, hogy tájékoztassa a tagjait a Területi Agenda prioritásairól, és ösztönözze őket a Területi Agenda végrehajtása érdekében folytatott együttműködésre. Ez magában foglalja annak hangsúlyozását, hogy milyen fontos szerepet töltenek be a civil társadalmi partnerek abban, hogy valamennyi térség számára biztosított legyen a fenntartható jövő, valamint a közösségvezérelt helyi fejlesztés, továbbá bármely más eszköz megerősítését, amely lehetővé teszi az integrált területfejlesztést és az együttműködést. Emellett felkérjük a bizottságot, hogy képviselje a területfejlesztési prioritásokat az európai szintű szakpolitikai viták során.
- (74) Felkérjük az **Európai Beruházási Bank Csoportot**, hogy adott esetben juttassa érvényre a Területi Agenda prioritásait és intézkedéseit a hitelezésre, a támogatások és a kölcsönök kombinációira, valamint a tanácsadási szolgáltatásokra vonatkozó megközelítésének kialakítása során, és vegye figyelembe a fenntartható területfejlesztési stratégiák támogatásának igényét anélkül, hogy ezzel veszélyeztetné a pénzügyi fegyelmet. Az EBB Csoport fontos szerepet játszhat a Területi Agenda által lefedett, különböző méretű területek fenntartható beruházásainak finanszírozásában, ezért felhívjuk, hogy járuljon hozzá a kísérleti fellépésekhez, különösen annak érdekében, hogy az Európai Bizottságot kiegészítve támogassa a megfelelőbb finanszírozási megközelítések kialakítását a területi összefüggésrendszeren belül. Ez magába foglalhatja helyspecifikus beruházások támogatását is hitelezés, a támogatások és a kölcsönök kombinációja, valamint a tagállamoknak és a főbb szereplőknek nyújtott, a területi projektek előkészítésével és végrehajtásával, illetve a pénzügyi eszközök használatával kapcsolatos tanácsadás formájában.

(75) Felkérjük a területfejlesztéssel foglalkozó, és/vagy a regionális és helyi önkormányzatokat képviselő **európai és nemzeti szövetségeket**, hogy tájékoztassák tagjaikat a Területi Agenda prioritásairól, és ösztönözzék őket arra, hogy alkalmazzák az Agendát, működjenek együtt a szomszédos területekkel és térségekkel, tanuljanak a kísérleti fellépésekből, és terjesszenek elő új kísérleti fellépésekre irányuló, saját javaslatokat. Emellett arra ösztönözzük a szövetségeket, hogy képviseljék a Területi Agenda céljait az európai szintű és transznacionális szakpolitikai viták során.

Végrehajtás célzott intézkedésekkel

---

(76) Bármely kormányzati szinten tehető lépések a Területi Agenda gyakorlati átültetése érdekében, ezek jellege és irányultsága pedig eltérő lehet. Minden főbb szereplőt arra kérünk, hogy saját rendes felhatalmazása keretében hajtsa végre a Területi Agendában foglaltakat. Csak így kezelhetjük megfelelően a területi egyenlőtlenségeket, valamint a karbon-/klímasemleges gazdaság felé vezető társadalmi átalakulást.

(77) Az Európán belüli együttes fellépések ösztönzése érdekében a kísérleti fellépések olyan gyakorlatokat alakítanak ki, szemléltetnek és vizsgálnak meg, amelyek hozzájárulnak a Területi Agenda prioritásaihoz. Ezek a fellépések tükrözik a területi alapú szakpolitikák fontosságának mind szélesebb körű felismerését, ugyanis szemléltetik, hogy miként foglalkozhatunk aktívan a regionális, nemzeti és európai szakpolitikák területi dimenziójával. Az ismeretszerzésre, a bevált gyakorlatok megosztására, új módszereket kidolgozó közös munkacsoportokra vagy a végrehajtásra összpontosítanak. Mindenkit arra ösztönzünk, hogy szorosan kövesse nyomon ezeket a fellépéseket, merítsen inspirációt belőlük, és tegyen javaslatot újabbakra. A Városfejlesztési Agenda, az Új Lipcsei Charta, valamint a Területi Agenda prioritásaival foglalkozó intézkedések megerősíthetik a városi és területi szakpolitikák közötti kapcsolódási pontokat.

Koordináció

- (78) A Területi Agenda keretében zajló tevékenységek koordinálása a területi kohézióért felelős főigazgatók (DGTC) ülésein zajlik, azokat a területi kohézióval foglalkozó kapcsolattartó pontok hálózata (NTCCP) készíti elő, és a Területi Agendáért felelős munkacsoport (TAWG) támogatja.
- (79) Az ESPON következő együttműködési programja folytatja és megerősíti a támogatást, illetve tanácsadással segíti a végrehajtási folyamatot, valamint az Európai Unió Tanácsának elnökségeit például nyomonkövetési tevékenységek, valamint a 2030-as Területi Agendához kapcsolódó bizonyítékokról és ismeretekről folytatott, célirányos kommunikáció révén.
- (80) A Területi Agenda 2030 koordinációs tevékenységei:
- igyekeznek biztosítani, hogy a tevékenységek és a kísérleti fellépések átláthatók legyenek, a tagállamok (képviselői), a területi szereplők és az Európai Bizottság elképzelései alapján és támogatásával jöjjenek létre és kerüljenek lebonyolításra, valamint kölcsönösen erősítsék, illetve optimálisan befolyásolják az uniós és nemzeti szakpolitikai döntéshozatalt;
  - rendszeresen felülvizsgálják a végrehajtással és a kísérleti fellépésekkel kapcsolatos fejleményeket; és
  - közvetítik a Területi Agenda célkitűzéseit és prioritásait, valamint a végrehajtás terén elért előrehaladást a területi, illetve nemzeti és európai szintű szereplők felé.

Nyomon követés

- (81) Arra kérjük az Európai Unió Tanácsának soron következő elnökségeit, hogy kövessék nyomon a 2030-as Területi Agendát, és erősítsék meg még inkább az azt övező kommunikációt, illetve az Agenda alkalmazását és irányítását.
- (82) **Kommunikáció** a Területi Agenda alkalmazása terén történt előrelépésekről, valamint megemlékezés 2024-ben és 2029-ben az Európai Területfejlesztési Koncepció (1999) 25. és 30. évfordulójáról, illetve 2027-ben a Területi Agenda (2007) 20. évfordulójáról.
- (83) A Területi Agenda **alkalmazása**, többek között az előrehaladás, és azon belül is a kísérleti fellépések megvitatása.
- (84) **Irányítás**, kiemelt hangsúlyt helyezve a 2024-es helyzetfelmérésre – többek között az irányítási rendszer felülvizsgálatára, a végrehajtás előrehaladására, valamint a prioritások relevanciájára. Erre az EU 2027 utáni időszakra szóló kohéziós politikájának előkészületei keretében kerül sor. Az Európai Unió Tanácsának elnökségét felkérjük, hogy 2025 első felében szervezzen informális miniszteri ülést, amely a 2030-as Területi Agenda lehetséges megújításával kapcsolatos döntés alapjául szolgál majd.